

STORTINGET

Innst. 307 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:101 S (2020–2021)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Aud Hove, Siv Mossleth og Willfred Nordlund om reetablering av høyere utdanning på Nesna

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen i løpet av 2021 starte arbeidet med reetablering av den tidligere høgskolen i Nesna som en fullverdig høyere utdanningsinstitusjon med grunnskole- og barnehagelærerutdanning.
2. Stortinget ber regjeringen utrede hvilke andre permanente studietilbud som kan lokaliseres til Campus Nesna for å ivareta regionalt kompetansebehov innen andre profesjonsutdanninger og fagområder.
3. Stortinget ber regjeringen, som en del av utredningen av hvilke andre permanente studietilbud som kan lokaliseres til Campus Nesna, legge til rette for at institusjonen på Nesna også kan tilby samlingsbaserte studietilbud lokalisert til andre studiesteder i regionen.
4. Stortinget ber regjeringen, i påvente av reetableringen av høgskoletilbudet på Nesna, pålegge Nord universitet å videreføre undervisning ved Campus Nesna, samt lyse ut studieplasser for studieåret 2021–2022 i Samordna opptak for 2021.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Høyre, Marianne Synnes Emblem, Kent Gudmundsen, Turid Kristensen og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Nina Sandberg og Torstein Tvedt Solberg, fra Fremskrittspartiet, lederen Roy Steffensen og Hanne Dyveke Søttar, fra Senterpartiet, Marit Arnstad og Marit Knutsdatter Strand, fra Sosialistisk Venstreparti, Mona Fagerås, fra Venstre, Solveig Schytz, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, viser til representantforslaget. Forsknings- og høyere utdanningsminister Henrik Asheim har uttalt seg om forslaget i brev av 19. februar 2021. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen viser til at den også har mottatt mange skriftlige innspill fra kommuner, lokallag av Utdanningsforbundet og andre som er svært engasjert i spørsmålet knyttet til høyere utdanning på Helgeland.

Komiteen viser til at strukturreformen i høyere utdanning, som ble initiert av regjeringen i Meld. St. 18 (2014–2015) Konsentrasjon for kvalitet – strukturreform i universitets- og høyskolesektoren (strukturmeldingen), har ført til de største organisatoriske endringene i universitets- og høyskolesektoren på 25 år. Intensjonen bak reformen var å øke kvaliteten på utdanninger og forskning ved å samle ressursene i sektoren på færre institusjoner. Som en følge av strukturreformen har 33 statlige universiteter og høyskoler blitt

redusert til 21. Det har i tillegg blitt gjennomført flere endringer i den private delen av sektoren. Som en konsekvens av strukturreformen ble Universitetet i Nordland (UiN), Høgskolen i Nesna (HiNe) og Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT) slått sammen med virkning fra 1. januar 2016.

Etter at styret i Nord universitet våren 2019 bestemte seg for å legge ned studiestedet Nesna, har Stortinget behandlet to saker som omhandler nedleggelsen av lærerutdanningen på Nesna. Komiteen har behandlet et representantforslag om en desentralisert høyere utdanning for kvalitet, velferd og bærekraftige lokalsamfunn, Dokument 8:146 S (2018–2019), jf. Innst. 31 S (2019–2020). Videre behandlet kommunal- og forvaltningskomiteen et representantforslag om at Statsbygg ikke skal selge bygningene på studiested Nesna, jf. Dokument 8:78 S (2019–2020), jf. Innst. 376 S (2019–2020), som ble forelagt utdannings- og forskningskomiteen til uttalelse.

Komiteen vil understreke behovet for desentralisert utdanning og vil i denne sammenheng vise til både Distriktnæringsutvalget, som nylig leverte sin utredning og tok til orde for mer desentralisert utdanning, jf. NOU 2020:12, og til Demografiutvalget, som i sin rapport konkluderte med det samme, jf. NOU 2020:15. I Demografiutvalgets utredning er et av forslagene at universiteter og høyskoler skal pålegges å ha et desentralisert utdanningstilbud. Komiteen har også merket seg at regjeringen har satt i gang et arbeid med en strategi for desentralisert og fleksibel utdanning. Arbeidet skal samle sammen gode eksempler og peke ut veien videre. Strategien skal etter planen legges frem før sommeren 2021.

Komiteen viser også til Meld. St. 14 S (2019–2020) Kompetansereformen – Lære hele livet. Regjeringens mål med reformen var at «ingen skal gå ut på dato på grunn av manglende kompetanse. Alle skal få mulighet til å fornye og supplere sin kompetanse, slik at flere kan stå lenger i arbeid.» Skal denne reformen kunne gjennomføres etter intensjonene, er det viktig å legge til rette for folks muligheter til å ta videre- og etterutdanning nært der folk bor, og komiteen ser behovet for en mer fleksibel og desentralisert utdanning.

Når det gjelder bygningsmassen på Nesna, har komiteen registrert at Nord universitet har sagt opp leieavtalen fra 1. august 2022, og at det nå er opp til Statsbygg å prøve å finne en ny statlig leietaker eller alternativt starte en prosess for salg av bygnings- og eiendomsmassen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti understreker at i denne saken står de rødgrønne partiene samlet i en kritikk av regjeringen, som unnlater å sikre lærerutdanning på Nesna.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti har merket seg at regjeringen i januar varslet at den til sommeren vil legge fram en strategi for desentralisert og fleksibel utdanning, etter at to regjeringsutnevnte utvalg, Distriktnæringsutvalget (26. oktober) og Demografiutvalget (4. desember), framhevet betydningen av desentralisert utdanning. Disse medlemmer viser til at Stortinget behandler flere saker som angår universitets- og høyskolesektorens rammer denne våren, og mener at tiltak for mer desentralisert utdanning naturlig hører sammen med noen av disse. Disse medlemmer mener det er uheldig om regjeringens strategi blir en ren eksempelsamling, eller en slags tiltaksplan for å nå nasjonale mål, som ikke underlegges Stortingets behandling eller er gjenstand for partipolitisk debatt før den vedtas.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet var imot å legge ned lærerutdanninga på Nesna, men ble nedstemt i Stortinget. Disse medlemmer har vært tydelige på at universitetslokalene på Nesna verken bør selges eller tillates å gradvis forringes eller utvikles, slik at bygningene også framover kan brukes til undervisning, forskning eller annen ny utdanningsfaglig aktivitet som gagnar regionen.

Disse medlemmer har også understreket betydningen av at statlige myndigheter ikke begrenser framtidig bruk av lokalene til utelukkende statlige behov, og slik undergraver lokale og regionale myndigheters muligheter for å omstille lokalsamfunnet Nesna og den omkringliggende regionen.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til representantforslaget og er svært bekymret for konsekvensene av beslutningen om å utvikle høgskolevirksomhet på Nesna fra 2022. Disse medlemmer viser til Senterpartiets engasjement for Nesna og Sandnessjøen, og de forslag Senterpartiet har fremmet i Stortinget gjennom flere år for å forhindre nedlegging av studiestedene. Dessverre har regjeringen og stortingsflertallet hver gang stemt imot Senterpartiets forslag og i realiteten abdisert i styringen av sektoren når det gjelder å sikre en fordeling av høyere utdanning som tjener hele Norge. Ved å akseptere at det skal være helt opp til institusjonene selv og deres styrer å vedta nedlegging av studiesteder, slik flertallet gjorde i Innst. 348 S (2014–2015), unnlater samtlige partier, bortsett fra Senterpartiet, å ta ansvar for en helt sentral del av styringen av og tilgangen på høyere utdanning i Norge.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er svært bekymret over lærermangelen i Norge generelt og i Nord-Norge spesielt. Dette medlem mener nedlegging av Campus Nesna kom i en situasjon der det er varslet stor lærermangel, både nasjonalt

og regionalt. Det er grundig dokumentert at lærerutdanningen på Nesna har vært av avgjørende betydning for rekruttering av lærere til kommunene på Helgeland, men også til hele Nordland og distriktskommuner i resten av landet, slik også mange høringsuttalelser i denne saken viser til. Derfor har dette medlem vært svært kritisk til prosessen som førte til nedleggelsen av studiestedet Nesna, og viser til Representantforslag 146 S (2018–2019) fra representanter fra Sosialistisk Venstreparti om en desentralisert høyere utdanning for kvalitet, velferd og bærekraftige samfunn, hvor Sosialistisk Venstreparti foreslo å stoppe den da foreslåtte endringen i studiestedstrukturen ved Nord universitet.

Desentralisert høyere utdanning

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, legger vekt på viktigheten av et desentralisert utdanningstilbud i Norge. Flertallet vil peke på de siste års økte bevilgninger fra regjeringen til slike desentraliserte utdanninger. Flertallet viser videre til regjeringens arbeid med en strategi for desentralisert og fleksibel utdanning. Strategien skal etter planen legges frem før sommeren 2021, og arbeidet skal samle gode eksempler og peke ut veien videre for slik fleksibel og desentralisert utdanning. Flertallet ser at lærerutdanning av god kvalitet er en sentral oppgave for utdanningsinstitusjonene og en sentral del av infrastrukturen som skal danne fremtidens kunnskapssamfunn i Norge.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti har tillit til at Nord universitet har kompetansen til å sørge for lærerutdanning som er av høy kvalitet, fleksibel og tilgjengelig.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det trengs en helhetlig satsing på desentralisert utdanning, og at den typen søknadsbaserte midler som regjeringens partiene henviser til, er utilstrekkelig i møte med de utfordringene som Distriktsnæringsutvalget og Demografiutvalget nylig har dokumentert. Disse medlemmer er bekymret for at en for bakpå og passiv tilnærming fra regjeringen vil forsterke demografiske, økonomiske og kompetansemessige forskjeller mellom by og land i Norge.

Disse medlemmer forventer at regjeringen har en plan for mer og bedre utdanning i distriktene, og at forslag til en helhetlig politikk for styrket desentralisert utdanning legges fram for Stortinget i forbindelse med styringsmeldingen og forslag til ny universitets- og høyskolelov våren 2021. Disse medlemmer vil understreke at distriktene i Norge mister innbyggere, kompe-

tanse og muligheter. Regjeringen har ansvaret for å motvirke denne samfunnsutviklingen. Ansvaret kan ikke delegeres til det enkelte universitetsstyret.

Disse medlemmer mener lokalisering av høyere utdanningsinstitusjoner er viktig for å styrke bosettingsmønsteret over hele landet, jf. Distriktsnæringsutvalget og Demografiutvalget. Disse medlemmer mener det er viktig å få frem et kvinneperspektiv på utdanningspolitikken. Undersøkelser viser at det er et stort kvinneunderskudd i aldersgruppa 20–40 år i de fleste distriktskommunene. Tilgangen til høyere utdanning er et av de viktigste tiltakene for å rekruttere kvinner til bosetting i distriktene.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at behovet for å opprettholde og videreutvikle desentralisert høyere utdanning er selve begrunnelsen for representantforslaget, og viser til omtalen av dette i både representantforslaget og i Senterpartiets alternative budsjettforslag for 2021.

Lærerutdanning i Nord-Norge

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil trekke frem at regjeringen har gjennomført flere tiltak både for å øke statusen til læreryrket og for å få flere til å utdanne seg og jobbe i nord, som femårig lærerutdanning på masternivå, skjerpet opptakskrav, nye karriereveier for lærere, økte kompetansekrav, innføring av en lærernorm og ansattelse av flere lærere i skolen. Flertallet legger videre vekt på at regjeringen også har innført ordninger for sletting av studielån rettet mot studier og arbeid i Nord-Norge. Fullfører du grunnskolelærerutdanningen 1–7 på normert tid og tar deg jobb i Nord-Norge, kan du få slettet 161 000 kroner. Flertallet ønsker og å peke på at regjeringen har støttet rekrutteringstiltak til lærerutdanningene med over 40 mill. kroner de siste årene. Av dette har ca. 18 mill. kroner gått til Nord-Norge.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti mener at lærerutdanningene i Nord-Norge, som ellers i landet, skal være forskningsbaserte, praksisnære og av høy kvalitet. Å tilby slike utdanninger, og å drive forskning og utvikling på høyt internasjonalt nivå, krever solide fagmiljøer av en viss størrelse. Disse medlemmer vil peke på at da Høgskolen i Nesna ble slått sammen med Universitetet i Nordland og Høgskolen i Nord-Trøndelag – til Nord universitet – i 2016, hadde rekruttering og uteksaminering av studenter på Høgskolen i Nesna vært sviktende i mange år. I 2016 ble det kun uteksaminert 22 studenter.

Disse medlemmer viser til at Statistisk sentralbyrås ferskeste framskrivninger som kom 15. mars 2021,

viser et samlet overskudd av lærere frem mot 2040. Det er første gang SSB-statistikken LÆRERMOD viser et overskudd av grunnskolelærere. Disse medlemmer mener det er veldig gode nyheter for elevene våre at framskrivningene viser et overskudd og ikke et underskudd i årene fremover. Det betyr at vi nå har gode forutsetninger for å sørge for at alle som jobber som lærere i norsk skole, har undervisningskompetanse. Overskuddet av grunnskolelærere i modellen skyldes i hovedsak nedgang i befolkningsframskrivinger, men de senere årene har det også blitt flere grunnskolelærerstudenter og flere studenter som fullfører, sammenlignet med forrige framskrivning. Disse medlemmer vil også vise til at en ny rapport fra forskningsinstituttet NIFU viser at skjerpet karakterkrav i matematikk virker. Det bidrar til at studenter med høyere gjennomføringskompetanse nå søker seg til, og kommer inn på lærerutdanningen. Regjeringens skjerpede krav i matematikk bidrar altså til at flere studenter kommer seg videre fra det ene året til det andre. Disse medlemmer viser også til at det er mer enn 6 300 flere lærerårsverk til undervisning i grunnskolen enn i 2007, og at antallet undervisningsårsverk som utføres av kvalifiserte lærere, har økt hvert år siden 2013.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti understreker at lærermangelen i Norge er stor, ikke minst i Nord-Norge. Etter over sju år med en Høyre-ledet regjering er utviklingstrekkene urovekkende: Norge vil mangle 5 800 lærere innen 2040, ifølge Statistisk sentralbyrå. Det er 42 pst. flere ukvalifiserte som underviser i skolen siden 2013, ifølge Grunnskolenes Informasjonssystem. Færre tas opp til lærerutdanningene, og grunnskolelærer hadde en samlet nedgang i søkningen på 9 pst., til tross for rekordhøy søkning til høyere utdanning ellers.

Det er ikke bare problemer med å rekruttere lærere. For få gjennomfører studiene, og for mange lærere går over i andre yrker. 1 av 3 med skolerettet lærerutdanning jobber ikke i skolen, ifølge SSB. Innfasing av den nye lærerutdanningen kommer på toppen av utfordringene. Disse medlemmer mener regjeringen har ført en politikk som gjør rekrutteringen til læreryrket vanskeligere, og at det trengs en kraftfull satsing på kvalifiserte lærere over hele landet. Disse medlemmer viser til at disse partiene har foreslått mange konkrete tiltak mot lærermangelen, jf. Dokument 8:85 S (2020–2021), og mener at nedleggelsen av lærerutdanninga på Nesna viser at det trengs nasjonal politikk for å sikre utdanningskapasitet over hele landet. Desentralisert utdanning i hele Norge, og et helhetlig, mangfoldig høyere utdanningstilbud, er regjeringens ansvar. Regjeringen Solberg påla i sin tid styret ved Nord universitet å endre struktur, men unnlot å gi dem nødvendige rammer slik

at universitetet kunne levere på samfunnsoppdraget om å tilby utdanning og forskning i regionen. Disse medlemmer viser til at disse partiene har fått flertall for dette forslaget i trontaledebatten 2020 i Stortinget:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at høyere utdanningsinstitusjoner vektlegger sitt regionale ansvar og desentralisert utdanning i hele landet.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til omtalen i representantforslaget når det gjelder situasjonen for lærerutdanning i Nord-Norge, og vil påpeke at konsekvensene av vedtaket om å legge ned studiestedene Nesna og Sandnessjøen allerede er et faktum. Etter at det ble kjent at Nord universitet skal legge ned lærerutdanningen på Campus Nesna, gikk søkningen til lærerutdanningen på Helgeland ned med 40 prosent. Det ble ikke lyst ut barnehagelærerutdanning i det hele tatt på Helgeland i 2020. Også søkningen til sykepleierutdanning har gått tilbake på Helgeland etter at sykepleierutdanningen i Sandnessjøen ble lagt ned. Disse medlemmer vil understreke at utdanning av lærere, barnehagelærere og sykepleiere er helt avgjørende for at kommunenes velferdstilbud skal kunne fungere – så også på Helgeland. Disse medlemmer har merket seg det store engasjement som er på Helgeland for å sikre et fortsatt utdanningstilbud i regionen. På eget initiativ har kommunestyrene i regionen og Nordland fylkesting vedtatt høringsuttalelser til støtte for Senterpartiets representantforslag, og disse medlemmer viser til de innkommende skriftlige innspillene til denne saken. En unison støtte til representantforslaget viser hvor viktig det er å reetablere en permanent utdanningsinstitusjon på Nesna.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til en artikkel i Khrono, publisert 1. mars 2021. I artikkelen viser førstelektor ved Universitetet i Sørøst-Norge (USN), Rakel Rohde Næss, leder i UHR-Lærerutdannings nasjonale fagorgan for grunnskolelærerutdanningen, følgende:

«Det er et demokratisk problem at vi får færre lærere ut i år. Jeg er veldig bekymret for rekruttering av lærere til grunnskolen. Det kommer ut for få til å dekke behovet, og dette går spesielt ut over distriktene, spesielt i Nord-Norge, der det er kritisk i enkelte fag, spesielt i norsk. Dermed blir det store forskjeller mellom deler av landet, og man kan stille spørsmål ved om mangelen på kvalifiserte lærere gjør noe med prinsippet om lik rett til utdanning.»

Dette medlem mener lærerutdanning i større grad må tilpasses behovene i distriktsskolene. Skal vi lykkes med å rekruttere nok lærere til distriktsskolene, er det viktig at lærerutdanningen også har fokus på situasjonen slik den er i de små skolene rundt om i distrikts-

kommuner over hele landet. De store lærerutdanningene i byene føler ikke det samme ansvaret for å sende lærerstudentene til praksis i små skoler i distriktene. Tidligere Høgskolen i Nesna hadde sine studenter i praksis i alle kommuner på Helgeland. Slik kunne institusjonen gi en «distriktsgaranti» for at de framtidige lærerne var kvalifisert til å jobbe på fådelte skoler med aldersblending og hadde undervisningserfaring fra alle trinn i grunnskolen. Ved å ha en lærerutdanningsinstitusjon lokalisert til Helgeland og med et hovedansvar for å utdanne lærere i et distriktsperspektiv vil lærerutdanningen fungere som en arena for et systematisk utviklingsarbeid som kommer alle kommuner som får tildelt praksisskoler, til del.

Strukturreformen

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, merker seg uttalelsen fra forsknings- og høyere utdanningsministeren om at universitets- og høyskoleloven slår fast at styret for en institusjon har ansvar for å legge strategien, fastsette organiseringen og disponere ressursene innen sitt ansvarsområde. Flertallet ser at ved behandlingen av stortingsmeldingen om strukturreformen understreket kirke-, utdannings- og forskningskomiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, følgende, jf. Innst. 348 S (2014–2015): «Det må også i fremtiden, slik det er i dag, være opp til institusjonene selv og deres styrer å vurdere hva en hensiktsmessig studiestedstruktur innebærer.»

Flertallet peker på at Stortingsmeldingen om strukturreformen viser til at der to eller flere institusjoner har små miljøer innenfor samme eller tilgrensende fagområder, vil det ofte være mest hensiktsmessig å samle disse ved én institusjon. Flertallet viser til strukturreformens påpekning av at en samling av fagmiljøene kan lede til at kvaliteten bli høyere og forutsetningene for utvikling innen faget blir bedre. Flertallet merker seg tidligere stortingsvedtak om at det er styrene ved institusjonene som kjenner egne behov, begrensninger og muligheter og de regionale behovene best, og flertallet støtter denne vurderingen. Flertallet peker på at det er styret for Nord universitet som har fastsatt organiseringen av universitetet begrunnet i en samlet omorganisering for å få utdanning og forskning av bedre kvalitet i tråd med samfunnets behov.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti mener det vil være uheldig å skille ut den tidligere Høgskolen i Nesna fra Nord universitet og i så fall styre og akkreditere den på en annen måte enn øvrige statlige universiteter og høyskoler. Disse medlemmer ser at en særbehandling

av Nesna på siden av strukturen for høyskoler og universiteter kan ha uheldige konsekvenser for tilliten til innholdet og ansvarsfordelingen i strukturreformen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, ser derfor fram til strategien for desentralisert høyere utdanning som skal komme fra regjeringen før sommeren i år.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at da Stortinget behandlet strukturreformen, foreslo Arbeiderpartiet å styrke universitets- og høgskolesektorens rolle i den regionale utviklingen. Dette ble stemt ned av regjeringspartiene, og saken om Nord universitet viser at det var feil. Arbeiderpartiets medlemmer i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen hadde flere merknader om mer fokus på desentralisert utdanning under behandlingen av reformen. Disse medlemmer mener at det trengs bedre overordnet styring for å få til mer, bedre og mer mangfoldig høyere utdanning i Norge. Dette kan oppnås gjennom en planmessig opptrapping av studieplasser i forbindelse med langtidsplanen for høyere utdanning og forskning, kombinert med mer aktiv bruk av tildelingsbrev og utviklingsavtaler. Arbeiderpartiet vil føre en politikk der lærestedene gis et tydeligere ansvar for regionen de er en del av, der studiesentra bygges ut, og der samhandlingen mellom kommuner, lokalt næringsliv og utdanningsinstitusjoner bedres.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet vil minne om at bakgrunnen for nedleggningen av studiested Nesna er den omfattende strukturreformen i høyere utdanning som ble igangsatt i 2015. Senterpartiet var den gang, slik statsråden viser til i brevet til komiteen, det eneste partiet som gikk imot reformen. Disse medlemmer vil påpeke at Senterpartiet den gang var alene om å være kritisk til premisset for strukturreformen og faren for sentralisering av studiesteder. Disse medlemmer viser i den forbindelse til følgende merknader i innstillingen:

«Komiteens medlem fra Senterpartiet er bekymret for at både kvalitet og geografisk tilgang på høyere utdanning vil svekkes når regjeringen i meldingen registrer en stortilt sammenslåing av institusjoner. Dette medlem registrerer at prosessen er begrunnet i behov for å øke kvaliteten innen utdanning og forskning, men mener det er en fare for at regjeringens manglende gjennomgang av kvalitetsdrivere, samt meldingens snevre definisjon av kvalitetsbegrepet, vil kunne føre til en stortilt sanering av gode fagmiljøer og frata regionene viktig forskning og kompetanseutvikling. Dette medlem er derfor kritisk til utgangspunktet og premisset for den pågående prosessen.

Dette medlem mener meldingen er for ensidig i sin vektlegging av enkelte svakheter ved dagens universitets- og høgskolesystem uten at dette balanseres opp

mot det norske UH-institusjoner faktisk oppnår av fremragende utdanning og forskning. Dette medlem mener regjeringen på denne måten underslår den verdien som kunnskapsutvikling og kandidatproduksjon i et mangfold av institusjoner spredt over hele landet har av betydning, både nasjonalt og regionalt. Dette medlem mener det svekker den analysen meldingen bygger på.

Dette medlem oppfatter at regjeringen mangler en bevisst høgskolepolitikk og i praksis kun kjører fram universitet som alternativ for strukturendringer. Dette medlem frykter at resultatet vil kunne bli lavere kvalitet i de brede profesjonsutdanningene og en nedprioritering av institusjonenes oppgave med å dekke behovet for arbeidskraft regionalt.»

Disse medlemmer mener regjeringen og stortingsflertallet gjennom strukturen de facto opphevet høgskoleoppdraget uten en reell debatt om hvordan dette skulle videreføres i en ny struktur der mange av høgskolene ble fusjonert inn i større universitetsinstitusjoner, og – ikke minst – hvordan fordelingen av profesjonsutdanningene skulle sikres i en ny struktur. Dessverre viser historien med studiestedene Nesna og Sandnessjøen at Senterpartiet fikk rett. Vedtaket om nedleggelse av Nesna som studiested viser med tydelighet behovet for en grunnleggende debatt om institusjonenes samfunnsoppdrag og det politiske ansvaret og en gjennomgang for å sikre at rammebetingelsene understøtter en differensiert universitets- og høgskolesektor med tilstedeværelse i hele landet, slik Senterpartiet og disse medlemmer har påpekt.

Campus Nesna

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at Nord universitet selv fattet beslutningen om å legge ned studiestedet Nesna, etter vedvarende sviktende opptakstall og fordi universitetet så behov for å samle og styrke fagmiljøet. Siste opptak var i 2019, og da var studiet samlingsbasert. Disse medlemmer peker på at Nord universitet har opplyst at sviktende søkergrunnlag gjorde at virksomheten på Nesna gikk fra campusbaserte utdanninger til samlingsbaserte utdanninger alene. Det betyr at studentene som startet utdanningen i 2019, er tatt opp på samlingsbaserte utdanninger, og at ingen studenter har daglig undervisning eller aktivitet på studiested Nesna. Alle studietilbudene gjennomføres i samlingsbasert form.

Disse medlemmer har merket seg at flere komitémedlemmer later til å sette likhetstegn mellom Nesna og Helgeland. Disse medlemmer vil peke på at Nord universitet har lagt opp til å styrke aktiviteten på Mo i Rana, som også ligger på Helgeland. Disse medlemmer merker seg at Nord universitet skal ha lærerutdanning, både GLU 1-7 og 5-10, som nett- og samlingsbasert fra Mo i Rana.

Disse medlemmer viser til at Statsbygg vil forsøke å finne en ny statlig leietaker eller alternativt starte en prosess for salg av bygnings- og eiendomsmassen på Nesna. Disse medlemmer mener at her bør det finnes løsninger som gagnar samfunnet og innbyggerne i Nesna uten at dette på noe som helst vis går på tvers av beslutningene til Nord universitet og det faglige miljøet innen lærerstudiet ved universitetet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser her særlig til at Indre Helgeland Regionråd, hvor blant annet kommunene Rana, Nesna og Lurøy er med, har vedtatt reetablering av høyere utdanning ved Campus Nesna. Regionrådet viser til at det er stort behov for kompetanse på Helgeland, og at høyere utdanning er helt avgjørende for å beholde og rekruttere ungdom til regionen. Nesna har faglig kompetanse og en bygningsmasse som er tilrettelagt for høyere utdanning, særlig innenfor lærer- og barnehagelærerutdanning, og Indre Helgeland Regionråd støtter derfor en reetablering av høyere utdanning ved Campus Nesna.

Disse medlemmer mener at det skal være lærerutdanning på Nesna, med studenter og ansatte. Nesna har gode forutsetninger for å være et sentrum for profesjonsutdanning på Helgeland. Disse medlemmer understreker at Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil ha en reform for utdanning der folk bor, stanse sentraliseringen og ha mer utdanning over hele landet. Det må utdannes nok fagfolk til bedrifter og kommuner i hele landet.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til representantforslaget og hvordan strukturen og utviklingen av studiestedene allerede påvirker distriktenes muligheter til å skaffe seg kvalifisert arbeidskraft, spesielt innenfor profesjonsutdanningene.

Disse medlemmer vil i den forbindelse minne om de forutsetningene som lå til grunn for de foregående fusjonene i Nordland. I fusjonsplattformen mellom Universitetet i Nordland og Høgskolen i Nesna ble det slått fast at «[n]åværende studiesteder skal styrkes, og bli mer betydningsfulle i deres regioner». Disse medlemmer viser videre til at fusjonen mellom Universitetet i Nordland og Høgskolen i Nesna, som ble godkjent av regjeringen ved kgl.res. 19. juni 2015, fastslår følgende:

«En sammenslåing av Universitetet i Nordland og Høgskolen i Nesna skal gi regionen en sterk nasjonal aktør innenfor høyere utdanning og forskning og sikre bærekraft både for virksomheten på Helgeland og for universitetet som helhet. Universitetet og høgskolen har som mål at universitetet etter sammenslåing styrker Helgeland i et langsiktig perspektiv, samtidig som det

støtter og løfter tilgangen på relevant kompetanse for Nordland, Nord-Norge og Norge.»

Disse medlemmer viser videre til at fusjonsplattformen for opprettelsen av Nord universitet, som ble behandlet av de respektive styrene 30. september 2015, og som lå til grunn for kgl.res. av 9. oktober samme år, fastslår studiestedsstrukturen. I plattformens del 8 heter det som følger:

«Campusstrukturen: Det nye universitetet organiseres som et flercampusuniversitet med dagens studiesteder. Studiesteder utenfor Campus Bodø organiseres med en stedlig ledelse. Det overordnede ledelsesprinsippet for universitetet er enhetlig ledelse, og stedlig ledelse skal i størst mulig grad reflektere dette.»

Disse medlemmer mener styrets strukturvedtak i juni 2019 bryter med disse forutsetningene for fusjonen.

Dessverre har både regjeringen og et stort flertall av partiene på Stortinget allikevel akseptert Nord universitets vedtak om avvikling av studiestedene Nesna og Sandnessjøen. Disse medlemmer mener dette er i strid med de klare premissene og lovnadene som lå til grunn for fusjonsprosessen.

Som disse medlemmer har påpekt, er konsekvensen av nedleggingsvedtaket at søkningen til utdanningene på Helgeland har gått markant ned. Disse utdanningene er av stor betydning for at kommunenes velferdstilbud skal fungere, og representantforslaget har derfor fått unison støtte fra kommunestyrene i regionen og Nordland fylkesting.

Disse medlemmer vil i tråd med høringsinnspillene understreke at det haster å få reetablert Nesna med fullverdig grunnskole- og barnehagelærerutdanning. På sikt bør institusjonen også tilby utdanning innen andre fagområder der regionen har behov for kompetanse. Det er viktig at lærerutdanningen etableres før Nord universitet avvikler sin virksomhet i 2022, slik at søkere og studenter gis forutsigbarhet og sikkerhet for at de kan utdanne seg i regionen, samt at ansatte får trygghet for videre arbeid.

Disse medlemmer vil understreke at en framtidig virksomhet må sikres langsiktighet og gi befolkningen, næringslivet og øvrig arbeidsliv trygghet og forutsigbarhet for tilgangen på kompetanse og forskning i regionen for fremtiden. Kortsiktige avtaler om tidsavgrensede, desentraliserte utdanningstilbud vil ikke fullt ut kunne ivareta regionens behov for den kjernekompetansen som barnehage- og grunnskolelærerutdanningene representerer. Disse medlemmer registrerer at verken regjeringen eller Nord universitet har til hensikt å reetablere permanent høyskolevirksomhet på Nesna.

Som en konsekvens av dette fremmer disse medlemmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2021 starte arbeidet med reetablering av den tidligere Høgskolen i Nesna som en fullverdig høyere utdanningsinstitusjon med grunnskole- og barnehagelærerutdanning.»

«Stortinget ber regjeringen utrede hvilke andre permanente studietilbud som kan lokaliseres til Campus Nesna for å ivareta regionalt kompetansebehov innen andre profesjonsutdanninger og fagområder.»

«Stortinget ber regjeringen, som en del av utredningen av hvilke andre permanente studietilbud som kan lokaliseres til Campus Nesna, legge til rette for at institusjonen på Nesna også kan tilby samlingsbaserte studietilbud lokalisert til andre studiesteder i regionen.»

«Stortinget ber regjeringen, i påvente av reetableringen av høyskoletilbudet på Nesna, pålegge Nord universitet å videreføre undervisning ved Campus Nesna samt lyse ut studieplasser for studieåret 2021–2022 i Samordna opptak for 2021.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti ønsker en reetablering av den tidligere Høgskolen i Nesna som en fullverdig høyere utdanningsinstitusjon. Dette medlem mener nedleggingen er et brudd med strukturreformen i høyere utdanning, som slo fast at institusjonene skulle styrkes, og at studiestedene ikke skulle legges ned. Det er stor grunn til å være bekymret for at den nasjonale og statlige styringen av utdanningsstrukturen i Norge nå er overført til styrerommene ved universiteter og utdanningsinstitusjoner i stedet for at dette skal ligge til et nasjonalt og overordnet organ. Dersom nedleggingen av Campus Nesna blir stående, kan flere studiesteder rundt om i landet være redd for å lide samme skjebne. Mangel på lærere nasjonalt og regionalt tilsier at en reetablering av høyskolen er et svært viktig bidrag for å møte denne utfordringen. Dette gjelder særlig for Helgelandregionen, men Nesna har også levert lærere til andre deler av landet, spesielt til distriktskommuner.

Dette medlem viser til at de distriktpolitiske konsekvensene av lokalisering av høyere utdanningsinstitusjoner er store. Helgeland er en region med ca. 80 000 innbyggere. Nesna har i hundre år vært et utdanningspolitisk senter på Helgeland. Nesna ligger strategisk plassert, slik at ca. 50 000 mennesker gjennom dagpendling kan nå Nesna. Lokalisering av høyere utdanningsinstitusjoner gir store ringvirkninger gjennom et lokalt forankret fagmiljø. Gjennom Høgskolen i Nesna hadde Helgeland om lag 150 kompetansearbeidsplasser lokalisert til Nesna og de omliggende kommunene. Slike fagmiljø bidrar til lokalt utviklingsarbeid som kommer både offentlig og privat sektor til gode. Dette bidrar til at den offentlige kunnskapsallmenningen kommer hele landet til gode og ikke bare de store byene.

Dette medlem viser til at den tidligere Høgskolen i Nesna har lang erfaring med å gi samlingsbaserte utdanninger i alle regionsentrene på Helgeland. Institusjonen hadde etablert IT-utdanning på Mo og sykepleierutdanning i Sandnessjøen. Institusjonen hadde også samlingsbaserte utdanninger i andre deler av landet. Denne erfaringen og tradisjonen kan gi grunnlag for at den reetablerte institusjonen får et nasjonalt ansvar for å utvikle samlingsbaserte utdanninger i et distriktsperspektiv.

Dette medlem vil understreke viktigheten av at nåværende studenter som er tatt opp ved Campus Nesna, får fullføre sin utdanning på Nesna, slik de ble lovet ved opptak. Ved reetablering av Høgskolen i Nesna kan disse studentene overføres til denne institusjonen.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen i løpet av 2021 starte arbeidet med reetablering av den tidligere Høgskolen i Nesna som en fullverdig høyere utdanningsinstitusjon med grunnskole- og barnehagelærerutdanning.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utrede hvilke andre permanente studietilbud som kan lokaliseres til Campus Nesna for å ivareta regionalt kompetansebehov innen andre profesjonsutdanninger og fagområder.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen, som en del av utredningen av hvilke andre permanente studietilbud som kan lokaliseres til Campus Nesna, legge til rette for at institusjonen på Nesna også kan tilby samlingsbaserte studietilbud lokalisert til andre studiesteder i regionen.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen, i påvente av reetableringen av høgskoletilbudet på Nesna, pålegge Nord universitet å videreføre undervisning ved Campus Nesna samt lyse ut studieplasser for studieåret 2021–2022 i Samordna opptak for 2021.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:101 S (2020–2021) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Aud Hove, Siv Mossleth og Willfred Nordlund om reetablering av høyere utdanning på Nesna – vedtas ikke.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 17. mars 2021

Roy Steffensen

leder

Mona Fagerås

ordfører

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Forsknings- og høyere utdanningsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/765-

19. februar 2021

Representantforslag 101 S (2020-2021)

Universitets- og høyskoleloven slår fast at styret for en institusjon har ansvar for å legge strategien, fastsette organiseringen og disponere ressursene. Ved behandlingen av stortingsmeldingen om strukturreformen understrekte kirke-, utdannings- og forskningskomiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, at: «*Det må også i fremtiden, slik det er i dag, være opp til institusjonene selv og deres styrer å vurdere hva en hensiktsmessig studiestedstruktur innebærer*», jf. Innst. 348 S (2014-2015).

Stortingsmeldingen om strukturreformen viser til at der to eller flere institusjoner har små miljøer innenfor samme eller tilgrensende fagområder, vil det ofte være mest hensiktsmessig å samle disse ved én institusjon. Ved å overføre miljøer fra en institusjon til en annen blir fagmiljøet større samlet sett. Slik kan kvaliteten bli høyere og forutsetningene for utvikling bedre. Tilsvarende vurdering må flercampusinstitusjoner som oppstår som følge av sammenslåinger gjøre. Styret har ansvar for at virksomheten er hensiktsmessig organisert, inkludert hvilke studiesteder og campuser som skal tilby hvilke utdanninger og ha hvilke fagmiljøer. Det er styrene ved institusjonene som kjenner egne behov, begrensninger og muligheter og de regionale behovene best. Derfor er det fornuftig at beslutninger tas lokalt.

Det betyr at det er styret for Nord universitet som har fastsatt organiseringen av universitetet. Styret har vist til at nedleggelsen av studiested Nesna er del av en samlet omorganisering for å få utdanning og forskning av bedre kvalitet i tråd med samfunnets behov. Jeg mener dette er i tråd med strukturreformen. Jeg mener det vil være uheldig å skille ut den tidligere Høgskolen i Nesna fra Nord universitet og å i så fall styre og akkreditere den på en annen måte enn øvrige statlige universiteter og høyskoler.

Nord universitet leier lokaler på Nesna av Statsbygg. Nord universitet har sagt opp leieavtalen fra 1. august 2022. Bakgrunnen for oppsigelsen er at styret ved Nord universitet har vedtatt å avvike Nesna som studiested fra 2022. Statsbygg har forelagt oppsigelsen for Kommunal- og moderniseringsdepartementet, som har gitt sin tilslutning til oppsigelsen av leieforholdet. På bakgrunn av dette vil Statsbygg prøve å finne en ny statlig leietaker eller alternativt starte en prosess for salg av bygnings- og eiendomsmassen. Jeg viser også til Stortingets behandling av representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Knutsdatter Strand, Marit Arnstad, Kari Anne Bøkestad Andreassen og Siv Mossleth om at Statsbygg ikke skal selge bygningene på studiested Nesna, jf. Innst. 376 S (2019-2020), jf. Dokument 8:78 S (2019-2020).

Med et arbeidsliv som stiller stadig større krav til kompetanse er det avgjørende at vi rigger om utdanningssystemet vårt og gjør det mer tilgjengelig for folk flest. Regjeringen har derfor satt i gang et arbeid med en strategi for desentralisert og fleksibel utdanning. Arbeidet skal samle sammen gode eksempler og peke ut veien videre. Strategien skal etter planen legges frem før sommeren 2021.

Med hilsen

Henrik Asheim

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådets signatur

